

RETRIBUCE A ČINNOST MINISTERSTVA SPRAVEDLNOSTI V LETECH 1945–1947

DANIELA NĚMEČKOVÁ

Úvod

Retribuce¹ je i dnes dosud ne zcela zpracovanou oblastí, stejně tak jako vztah ministerstva spravedlnosti k této otázce. Materiály k tomuto tématu se nacházejí v Národním archivu v Praze ve fondech ministerstva spravedlnosti. Pokud bychom chtěli zmapovat organizaci a činnost tohoto resortu ve 20. století, je nutné projít několik fondů: Ministerstvo spravedlnosti – Londýn, který obsahuje činnost tohoto resortu v exilu, Ministerstvo spravedlnosti (dodatky) 1919–1948, ale zejména Ministerstvo spravedlnosti 1918–1948 a nezpracovaný fond Ministerstva spravedlnosti. Poslední zatím nezpracovaný fond obsahuje velkou materii k různým tématům, ale zatím čeká na inventarizaci. Ale už nyní víme, že některé dokumenty se dohledat nepodaří, jelikož se nedochovaly.

Ministerstvo spravedlnosti po osvobození přistoupilo opět k možnosti vydávání svého úředního věstníku, který je dalším z důležitých pramenů vedle samotné Sbírký zákonů. Nový věstník nenavazoval na původní, vydávaný ministerstvem v době protektorátu, a měl nové číslování. Nicméně tento věstník neobsahuje všechny důležité výnosy, které upravovaly otázku retribuce, chybějící výnosy se nachází v již zmíněném fondu Ministerstva spravedlnosti 1918–1948. Jelikož byla otázka potrestání válečných zločinců, zrádců a jejich pomahačů v roce 1948 znovu otevřena a v pramenech se nachází oproti předchozímu období jen malé množství dokumentů, dá se předpokládat, že ani konečný výčet těchto výnosů není úplný.

Tyto prameny byly doplněny o výpovědi vysokého úředníka ministerstva spravedlnosti JUDr. Zdenka Marjánka, která se dochovala ve fondu Státního soudu a též v příslušných složkách Archivu bezpečnostních složek.² Jde o cenné svědectví přímého aktéra v tomto období vedle vzpomínek ministra spravedlnosti Prokopa Drtiny³ a bývalého vedoucího veřejného žalobce Jaroslava Drábka, který po únoru 1948 emigroval i se svojí rodinou.⁴ Tématem retribuce se zabývají i některé základní publikace uvedené v literatuře.⁵

1 Výzkum byl podpořen Grantovou agenturou Univerzity Karlovy v Praze (projekt č. 341515).

2 Příslušné signatury se nachází v pramenech a literatuře.

3 Drtina, Prokop: Československo můj osud. Kniha života českého demokrata 20. století, svazek druhý, kniha 1. Emigrací k vítězství. Praha 1992.

4 Drábek, Jaroslav: Z časů dobrých i zlých. Praha 1992.

5 Borák, Mečislav: Spravedlnost podle dekretu: retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový

Cílem této studie je odpovědět na základní otázku, jakým způsobem se změnil postoj ministerstva spravedlnosti (dále jen ministerstvo) po roce 1948 ve vztahu k retribucím, jestli docházelo ke koncepčním změnám a popřípadě k jakým. Jakým způsobem tento resort zasahoval do činnosti mimořádných lidových soudů (dále jen MLS) a později do revize. Tato otázka je ilustrována na příkladu MLS Mladá Boleslav.

Retribuce a činnost ministerstva spravedlnosti v letech 1945–1947

Šestiletá okupace se podepsala na československém soudnictví tak významným způsobem, že situace na osvobozeném území byla téměř tragická. Postupem času vyplývaly na povrch nedostatky věcné i personální. Dekret prezidenta republiky č. 79/1945 Sb., o zatímní úpravě soudnictví v zemích České a Moravskoslezské, upravoval územní organizaci soudnictví jen prozatímně a navíc na přechodnou dobu. Od soudů a úřadů veřejné žaloby bylo možné očekávat kvalitní výkon pouze tehdy, když budou soudy náležitě obsazeny potřebným počtem soudců a státních zástupců. Osobní stavy všeho soudního personálu ovšem podstatně prořídly a zmenšily se v důsledku nacistické okupace, starší síly byly předčasně penzionovány, velká řada zaměstnanců se nevrátila z koncentračních táborů nebo nucených prací, mnoho zaměstnanců zemřelo (někteří i násilnou smrtí jako oběti perzekuce). Ministr spravedlnosti košické vlády Jaroslav Stránský (zproštěn funkce 6. listopadu 1945) byl tedy postaven před složitou situací v osvobozeném Československu, když ještě jeho nástupce Prokop Drtina komentoval situaci o rok později takto: „*Pro vlastní výkon soudnictví nám dnes schází téměř polovina soudců a státních zástupců a ostatní personál dosahuje asi ¾ stavu z roku 1938.*“⁶

Ministerstvo zasahovalo do vývoje retribuce, jejíž agendu na ministerstvu od podzimu 1945 spravoval Z. Marjanko,⁷ různými výnosy, za což bylo (zejména v jejím závěru) napadáno na půdě Poslanecké sněmovny.⁸ Jeden z prvních se týkal právě lidového revolučního soudnictví. O revolučním vývoji lidového soudnictví mělo ministerstvo bezprostředně po osvobození jen málo zpráv, přestože byly lidové soudy národními výbory v některých krajích již ustaveny. Resort obdržel jen kusé informace o rozhodování lidového soudu v Táboře za předsednictví soudního rady Müllera a za účasti státního zástupce Vojty ve věci dvou zrádců,⁹ kteří byli 17. května 1945 na místě odsouzeni k trestu smrti a o den později veřejně popraveni.

soud v Ostravě (1945–1948). Šenov u Ostravy 1998; Kuklík, Jan: Mýty a realita tzv. „Benešových dekretů“: dekrety prezidenta republiky 1940–1945. Praha 2002; Jarkovská, Lucie: Odplata či spravedlnost? Mimořádné lidové soudy 1945–1948 na Královéhradecku. Praha 2008; Kočová, Kateřina – Radvanovský, Zdeněk – Suchá, Jitka: Mimořádný lidový soud v Liberci a Litoměřicích v letech 1945–1948. Ústí nad Labem 2001 a další.

6 Drtina, Prokop: Československo můj osud, sv. 2, kn. 1, Na soudu národa, s. 22.

7 Přesné datum vzniku jeho funkce zatím není známo.

8 Srov. stenoprotokol z 56. schůze dne 10. června 1947. <http://www.psp.cz/eknih/1946uns/stenprot/056schuz/s056021.htm> [17. 5. 2016].

9 Jednalo se údajně o zrádce Ryneše a Krále bez bližšího určení jejich předchozí závadné činnosti.

veni. Ministerstvo proto 26. května 1945 rozeslalo pokyny všem státním zastupitelstvím v Čechách a na Moravě o podání zprávy o dosavadním revolučním vývoji ve věci potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů. V každé zprávě mělo být uvedeno zejména kolik osob a jaké národnosti bylo v obvodu onoho státního zastupitelství zajištěno, zda došlo již k ustanovení lidového soudu a informace o nejzávažnějších případech.¹⁰

Poválečnou chaotickou situaci ilustruje zpráva z Mladé Boleslavi z 8. června 1945. Veškeré podněty k zahájení trestního stíhání byly zasílány jednotlivým národním výborům.¹¹ Ty nařizovaly zatčení a propouštění, zřizovaly vyšetřovací komise a pověřovaly je případným šetřením. Těchto činností se účastnili i někteří soudci z povolání.

Postup při zajišťování ovšem nebyl zcela jednotný. Zajištěné osoby byly někde dodány do soudních věznic, jinde opět umístěny mimo ně. Některé podněty byly podány u národních výborů, jiné u tamního soudu, který je postoupil národním výborům. V dalších případech soud zajištěné ihned vyslechl a byla na ně uvalena vazba, na některých místech došlo k zajištění osob z cizích obvodů a zajištění byli eskortováni zpět či naopak. Zpráva zachycuje údaje o počtu zajištěných osob u Okresního soudu v Železném Brodě, Turnově, Mnichově Hradišti, Bělé pod Bezdězem, Brandýse nad Labem, Benátkách nad Jizerou a Mělníku. Zadržené osoby byly umístěny v tamních věznicích, odvezeny místními národními výbory (MNV) na práci, popřípadě drženi v tamních závodech. Některé Němce odvezla neznámo kam Rudá armáda.

Údaje o počtu zajištěných osob jsou kolísavé a naprosto nepřesné. Přesnější informace poskytl Okresní národní výbor (ONV) v Mladé Boleslavi, podle něhož bylo zajištěno v jeho obvodě celkem 281 osob (160 Čechů, 117 Němců, dva Ukrajinci a dvě osoby bez státní příslušnosti). K ustanovení (mimořádného) lidového soudu ve zdejší obvodě podle zprávy dosud nedošlo a vyčkávalo se na publikaci dekretu prezidenta republiky č. 16/1945 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech (tzv. velký retribuční dekret, VRD). Předpokládalo se zřízení šestičlenného lidového soudu v Mnichově Hradišti, ovšem ONV v Mnichově Hradišti byl ministerstvem písemně upozorněn na zásady § 22 VRD, který upravoval složení a sídlo MLS. K žádnému revolučnímu soudu v tamním obvodě posléze podle dostupných zpráv nedošlo.¹²

Do poválečného dění zasáhla amnestie prezidenta z 31. července 1945. Ministerstvo vydalo výnos č. 1 z roku 1945, na základě kterého byly z této amnestie vyňaty osoby tří kategorií: 1. ty, které se provinily trestnými činy dle VRD, 2. osoby německé a maďarské národnosti, 3. osoby, které projevovaly přátelské smýšlení nepřítelům republiky, s nimi spolupracovaly, jejich zákroku se dovolávaly či takovým zákrokem hrozily.

10 Národní archiv (NA), fond Ministerstvo spravedlnosti (MSP), kart. 1928. Výnos č. 12.945/45-III/4.

11 Zpráva neobsahuje specifikaci, zda se jednalo o místní či okresní národní výbory.

12 NA, MSP, kart. 1928.

Před použitím amnestie bylo tedy třeba, aby soud zjistil, zda odsouzený není německé nebo maďarské národnosti a tyto osoby bez dalšího vyloučil. Poté musel zjistit, zda se nevede proti odsouzenému, resp. obviněnému trestní řízení před MLS. V kladném případě musel vyčkat na jeho rozhodnutí. Pokud odsouzený, popř. obviněný byl uznán vinným, vyloučil se též z použití amnestie. Byl-li však zproštěn obžaloby, věc byla MLS postoupena řádnému nebo jinému soudu, nebo nenavrhl-li veřejný žalobce, aby řízení před MLS bylo zahájeno, mohly výsledky dosavadního řízení poskytnout podklad pro úsudek, neprojevoval-li odsouzený přátelské smýšlení nepřátelům republiky, nespolupracoval-li s nimi, nedovolával se jejich zákroku či takovým zákrokem nehrozil. Pokud tyto okolnosti nebyly patrné ze spisu samého, bylo nutné vyžádat si „dobré zdání“ místního národního výboru (MNV) podle bydliště, pobytu, dřívějšího bydliště nebo pobytu, pokud nebyly dány důvody pro vyloučení z dobrodiní amnestie. Teprve po vyloučení veškerých pochybností mohla být amnestie použita.

Každá udělená milost byla následně poznamenána v trestním spise, kromě toho měla být podána ministerstvu zpráva o účincích amnestie. Ve zprávě bylo uvedeno, kolik osob se účastnilo amnestie dle následujících kritérií: a) osoby odsouzené jen k peněžitému trestu, b) osoby odsouzené k trestu (trestům) na svobodě nepřesahujícím 18 měsíců, c) osoby odsouzené k trestům od 18 měsíců do 10 let, d) osoby, proti nimž bylo trestní řízení zastaveno.

V souvislosti s retribucí byl v roce 1945 dále přijat dekret prezidenta republiky č. 126/1945 Sb. o zvláštních nucených pracovních oddílech.¹³ Ten stanovil ve věznicích krajských soudů a v trestnicích zřízení tzv. nucených pracovních oddílů, popřípadě zvláštních pracovních táborů. Právě v nich bylo možné odpykat si část trestu či celý trest stanovený MLS dle VRD. Tyto zvláštní nucené pracovní oddíly (dále jen „oddíly“) se zřizovaly ve věznicích krajských soudů a v trestních ústavech. Rovněž ministr spravedlnosti byl oprávněn pro takové oddíly zřídit zvláštní tábory a stanovit jejich organizaci.

Cílem dekretu č. 126/1945 Sb. bylo přispět k „obnově hospodářského života nebo k jiným pracím, konaným ve veřejném zájmu, např. k odstraňování válečného materiálu a troskek, k opravě a stavbě veřejných budov a jiných veřejných zařízení“. Důvodová zpráva k dekretu to odůvodnila tím, že „trestanci budou v oddílech pracovat především na odstranění těch škod, které napáchal nebo zavinil režim, jehož byli představiteli nebo v jehož prospěch zradili či jehož byli pomahači“. Trestanci neměli nárok na odměnu za práci v oddílech. Jejich mzda přitom propadala státu.

¹³ Tento zákon byl zrušen po dovršení tzv. právnícké dvouletky zákonem č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

Na tento dekret navázaly i pokyny ministerstva z 20. listopadu 1945, dle nichž se zvláštní nucené pracovní oddíly zřizovaly ve věznicích krajských soudů, v trestnici pro muže v Plzni, ústavu pro mladistvé provinilce a choré vězně ve Valdicích u Jičína, trestních ústavech v Mikulově a na Mírově a v trestnici ženy v Řepích.

Podle instrukcí ministerstva mohl odsouzený vykonat svůj trest ve zvláštním oddělení věznice krajského soudu v sídle soudu, který v první stolici vydal rozsudek, nepřevyšoval-li trest na svobodě, popř. jeho část, pět let. Instrukce pamatovaly i na situaci, pokud trest převyšoval uvedených pět let. Konkrétně u Mladé Boleslavi u osob mužského pohlaví ve zvláštním oddělení ústavu pro mladistvé provinilce a choré vězně ve Valdicích u Jičína, u osob ženského pohlaví se jednalo o zvláštní oddělení trestnice pro ženy v Řepích (v obvodu Zemského soudu v Praze a v Brně u osob ženského pohlaví ve zvláštním oddělení trestním). Po vykonání části trestu v oddílech byli odsouzení dopraveni zpět do věznice krajského soudu nebo trestního ústavu podle předpisů platných pro výkon trestu na svobodě.

Pro výkon trestu měly být zřízeny i zvláštní tábory.¹⁴ I tyto instrukce počítaly se speciálními táborovými objekty, v nich si mohli odsouzení vykonat trest převyšující pět let. Tábory se měly řídit a spravovat obdobně jako trestní ústavy, které byly upraveny dekretem č. 112/1945 Sb., o správě soudních věznic a trestních ústavů. Tyto tábory ovšem nikdy nevznikly.

Ministerstvo spravedlnosti si vyžadovalo od počátku zahájení retribuice zasílání měsíčních výkazů souzených osob, ze kterých vypracovávalo celkové souhrnné přehledy, jež zasílalo všem MLS. Díky nim soudy mohly porovnávat svoji vlastní výkonnost, způsob, posuzování a trestání jednotlivých trestných činů s ostatními.¹⁵ Zpočátku jednotlivé MLS zasílaly zprávy a obsah si upravily dle vlastního uvážení, později resort sjednotil koncepci jednotlivých výkazů. V přehledech MLS je možné najít tato data: jméno a příjmení obžalovaného, národnost, trestný čin, trest a stručná charakteristika spáchaného činu.

Ministerstvo dále vyžadovalo výnosem č. 21.246/46-IV/1 z 6. března 1946 i výkaz o stavu přípravného řízení v trestních věcech, z nichž vytvářelo statistiky počtu napadnutých, (ne)skončených věcí a počet pracovních sil v přípravném řízení za každý měsíc. Podle tohoto výnosu si měly zemské soudy vyžádat od jednotlivých MLS a předložit vždy ke každému 15. dni měsíce vlastní přehlednou zprávu. Smysl tohoto opatření bylo zjištění situace a na jak dlouho bude vhodné prodloužit účinnost retribučních dekretů. Zemský soud v Praze tyto zprávy podřízených soudů nepředkládal a jeho vlastní zpráva byla nepřehledná.¹⁶ Ovšem ani později výkazy zasláné ministerstvu neodpovídaly skutečnosti, neboť MLS zasílaly úhrnné počty všech napadnutých případů (vč. Mladé Boleslavi) a zemský soud nezjednal nápra-

14 Viz příslušný § 1 odst. 2 dekretu prezidenta republiky č. 126/1945 Sb.: „*Ministr spravedlnosti může pro takové oddíly zřídit též zvláštní tábory a stanovit jejich organizaci.*“

15 Jednotlivé zprávy se nachází v NA, MSp, Org, kart. 1930–1933; Drtina, P.: Na soudu národa, s. 17.

16 Takto to konstatuje zpráva z 25. května 1946. NA, MSp, Org, kart. 1928.

vu. Prezident Zemského soudu v Praze se zavázal opětovně tento nedbalý postup MLS důrazně vytknout a v případech opakování kárně stíhat.¹⁷

Ministerstvo dále v průběhu retribuce pomáhalo s problematickým výkladem vágních ustanovení VRD. V praxi MLS se objevovaly konkrétní obtíže při subsu-
mování jednání pachatele pod ustanovení § 3 odst. 1, § 3 odst. 2, § 2, § 11, § 10 VRD,
zejména u § 2 a § 3 odst. 2 u demonstrativního výčtu organizací. Později vydané
směrnice ministerstva vnitřní čj. Z/II-31366-45 ze 16. ledna 1946 nebyly spolehlivé
a ani úplné, navíc nemohly být pro soudy ani závazné. Ani posudky bezpečnostních
úřadů mnohdy neodpovídaly skutečnosti. Na jednu stranu bylo pochopitelné, že při
neurčitěm počtu a roztržitosti těchto organizací se raději ponechalo vše na uvá-
žení soudu, zda šlo o organizaci podobné povahy. Na druhé straně se ovšem mělo
uvážit, že při stanném řízení se těžko mohly zkoumat případ od případu stanovy
jednotlivých organizací a účel podle jejich obsahu, nehledě na to, že se často nedaly
opatřit, neboť šlo o sdružení úředně ještě nepovolená a fungující pouze dočasně
(kupř. Národní tábor československý).¹⁸

V případě sporného ustanovení se na ministerstvo obrátili veřejní žalobci
s dotazem, jak je mají vykládat. Tento resort pak sporné ustanovení interpretoval
a výnosem ho zaslal všem vedoucím veřejným žalobcům a na vědomí ministerstva
vnitřní. V praxi se průběhu retribucí ovšem nedařilo spolehlivě navázat spolupráci
s tímto resortem. Důvodů můžeme nalézt několik: od rozdílné stranické přísluš-
nosti obou ministrů až po „*odlišné nazírání vedoucích pracovníků těchto resortů na
stěžejní cíle a nástroje retribuce a principiální otázky jejího sladění s platným právním
řádem, se zásadami demokracie a humanity*“.¹⁹

Již v září 1945 se objevil problém konkrétně u § 3 odst. 2 VRD,²⁰ jelikož se vy-
skytly pochybnosti v otázce, mají-li být podle tohoto ustanovení trestány i ty osoby,
které byly v době zvýšeného ohrožení republiky činovníky nebo veliteli v Národní
obci fašistické (dále jen NOF). NOF nebyla explicitně v tomto paragrafu uvedena,
proto se vyskytla otázka, zda by mohla spadat do zbytkové kategorie („*organizací
podobné povahy*“). Při posuzování této otázky bylo nutné klást důraz na to, zda pro-
gramové cíle NOF a prostředky jejich uplatňování byly podobné programovým cí-
lům a prostředkům organizací a spolků výslovně vyjmenovaných v § 3 odst. 2 VRD.
Programovým cílem těchto organizací byla úzká spolupráce s Němci, podporování
jejich politických i válečných snah a snaha získat čs. lid pro nacistické myšlenky.
Tím se staly skutečnými pomahači nacistických zločinců. Ovšem ministerstvo vy-

17 NA, MSp, Org, kart. 1928. Výkaz o stavu přípravného řízení v trestních věcech podle retribučního dekretu ke dni 1. července 1946.

18 NA, MSp, Org, kart. 1942, pres. 1379/3/47. Zpráva přednosta MLS Praha z 15. května 1947.

19 Staněk, Tomáš: Retribuční vězni v českých zemích 1945–1955. Opava 2002, s. 19.

20 § 3 odst. 2 VRD zní: „*Kdo v těžké době byl činovníkem nebo velitelem v organizacích Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (NSDAP) nebo Sudetendeutsche Partei (SdP) nebo Vlajka, Hlinkova nebo Svatoplukova garda, nebo v jiných fašistických organizacích podobné povahy, trestá se, nedopus-
til-li se činu přísněji trestného, za zločin těžkým žalářem od pěti do dvaceti let.*“

ložilo, že NOF měla jiné cíle, někdy i protichůdné vůči těmto organizacím. Stála na půdě čs. státu, chtěla nejen udržet samostatný čs. stát, ale nad to jej zabezpečit úzkou spoluprací se všemi slovanskými národy, propagovala myšlenku spojení všech slovanských států. Měla zastoupení v Národním shromáždění, v listopadu splynula s ostatními čs. politickými stranami ve Straně národní jednoty a od té doby nevyvíjela žádnou činnost. Dle svého programu si spolupráci s Němci nepřála a také s nimi nespolečovala. Nad to zákonodárce zřejmě ani sám nepovažoval NOF za organizaci takové povahy jako organizace a spolky vyjmenované v § 3 odst. 2 citovaného dekretu, neboť by ji jinak jmenoval na prvním místě mezi fašistickými organizacemi.²¹

V daném případě ministerstvo vnitřně žádalo o revizi výnosu č. 26760/45-III/1 ze dne 14. září 1945, neboť bylo zřejmým úmyslem zákonodárce podřídít pod § 3 VRD veškerou činnost, záležející v propagování fašistického nebo nacistického hnutí, ať se tak dělo individuálně, či byl viník funkcionářem některé organizace příkladně uvedené. Ratio legis tedy měla volat k odpovědnosti všechny osoby, které se zjevně hlásily k fašismu nebo k organizaci hlásící se k zásadám fašistickým, pomáhala rozvracet mravní, národní nebo státní vědomí čs. lidu a připravovala tak cestu nacistickým okupantům. Organizace NOF po stránce ideologické se podobala organizaci Vlajky na podzim 1939, některé skupiny (Národní tábor fašistický, Fašistické gardy) po odštěpení od NOF s Vlajkou splynuly. V některých případech projevovala NOF větší agresivnost než jiné obdobné organizace (pokus o státní převrat útokem na kasárny v Židenicích v r. 1933 a sázavské přepadení v r. 1932).²²

Třenice o výklad některých pojmů mezi ministerstvem vnitřně a spravedlnosti se objevovaly i v dalších případech, zmiňme organizaci SA.²³ Ministr vnitřně odmítl názor, že by organizace SA spadala pod § 3 VRD, neboť byla složkou NSDAP: v původním návrhu VRD členství v této organizaci bylo samo o sobě trestné. Během porad v roce 1943 sice Právní rada jednomyslně doporučovala, aby členství v SA samo o sobě nebylo trestné, nýbrž aby se postihovalo přijetí funkce v ní. I při pozdějších poradách se žádalo, aby organizace SA spadala pod tento paragraf, ale nakonec z toho sešlo, neboť se měla ponechat větší volnost při rozhodování v jednotlivých případech, jak vyplynulo i z odůvodnění londýnské Státní rady: „*Je totiž jasno, že lidové soudy doma budou moci daleko lépe posouditi skutečnou povahu některých organizací než my v zahraničí.*“²⁴ Ministerstvo tento názor odmítlo a podložilo ho odůvodněním Nejvyššího soudu, jenž označil sbory SA za „*síly branné i pomocné*“ ve smyslu § 2 zákona č. 50/1923 Sb. z. a n., na ochra-

21 NA, MSp (Org), kart. 1934.

22 Tamtéž, kart. 1934. Blíže viz Blodig, Vojtěch: Puč v Židenicích. *Paginae historiae* 3, 1995, s. 146–160; Pejčoch, Ivo: Židenický puč. *Historie a vojenství* 55, 2006, č. 4, s. 20–36; Moulis, Miloslav: *Tajné heslo – Granát*. Praha 1973.

23 SA byla zkratka *Sturmabteilung* – útočné (úderné) oddíly nacistické NSDAP.

24 NA, MSp (Org), kart. 1934, MS č. 20.556/1945-III/1.

nu republiky s ohledem na politické cíle NSDAP, ke kterým sloužily. Vzhledem ke speciálním úkolům SA se jednalo o organizaci určenou k násilným útokům proti statkům chráněným v § 1 zákona na ochranu republiky. Členství v této organizaci (za předpokladu, že byla naplněna i subjektivní skutková podstata tohoto zločinu) posuzoval jako zločin podle § 2 zákona na ochranu republiky. V pozdějším politickém vývoji Německa sice význam této organizace ustoupil do pozadí, ale v publikaci „*Das Dritte Reich im Aufbau*“ z roku 1939 byla tato organizace charakterizována jako elitní organizace představující politickou armádu nacismu organizovanou po vojenském způsobu. Výslovně v ní bylo zdůrazněno, že členství v této organizaci bylo dobrovolné.²⁵ V praxi ovšem opět záleželo na tom na jednotlivém senátu, zda členství v SA považoval za trestné či nikoliv. Vedoucí veřejný žalobce Kovář zkonstatoval, že senáty u MLS Liberec vnímaly členství v této organizaci za trestné v počátcích retribuice, později ovšem takové případy zprošťovaly s odvoláním na výrok Mezinárodního soudního tribunálu v Norimberku: jednotky SA dle obžaloby proti hlavním válečným zločincům měly být formací nacistické strany pod bezprostřední pravomocí Führera (Adolfa Hitlera), vojensky organizovanou, která se skládala z dobrovolníků, sloužících jako političtí vojáci strany.²⁶ Tedy senáty MLS Liberec později pachatele odsoudily jen v případech, kdy dosáhl v těchto oddílech vyšší hodnosti (tresty se pravidelně kryly s délkou vykonané vazby zajišťovací a vyšetřovací).²⁷

Posuzování trestnosti členství v SA bylo zajímavé v porovnání s rozsudkem Norimberského tribunálu, ačkoliv tento výrok²⁸ nešlo považovat z hlediska mezinárodního práva za zavazující pro jednotlivé vnitrostátní retribuční soudy, navíc nereflektovalo zdejší poměry, neboť bylo nutné uvážit, že členové SA zde měli daleko jinou funkci, nežli na území říše. To platí zejména o činnosti v letech 1938–1939.²⁹ Nakonec se k trestnosti této funkce přiklonil Nejvyšší soud, který posuzoval zmatečnické stížnosti státního zastupitelství k rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích z 25. srpna 1947 a vyložil, že členství v SA „jako polovojenské výběrové organizaci, která propagovala své cíle i násilím, přičemž členství v ní bylo dobrovolné

25 Otázku vznesl ONV v Hořovicích 27. 7. 1945. Tamtéž, MS č. 20.556/1945-III/1.

26 Mezinárodní soudní tribunál v Norimberku nad německými nacistickými zločinci byl zahájen 20. listopadu 1945 a svoji činnost ukončil 1. října 1946.

27 NA, MSp (Org), kart. 1942. Pres. 38/47.

28 SA, založené 1921, byly jednou z prvních formací nacistické strany a původním ochráncem nacionálněsocialistického hnutí. SA se využívaly pro vyvolávání výtržností, terorizování a odstraňování politických odpůrců, jako nástroj fyzického, ideologického a vojenského výcviku členů strany a jako rezerva německých branných sil. Později „vystupovaly nejen jako organizace pro vojenský výcvik, ale dodávaly pomocné policejní a bezpečnostní síly do obsazených zemí, hlídaly tábory válečných zajatců a koncentračních táborů, a dohlížely i kontrolovaly osoby, donucené vykonávat práce v Německu a v obsazených územích.“ Dodatek B k obžalobě v procesu proti hlavním válečným zločincům. In: Československo a Norimberský proces: Hlavní dokumenty norimberského procesu o zločinech nacistů proti Československu. Praha 1946, s. 58.

29 NA, MSp (Org), kart. 1942, pres. 1379/3/47.

a zavazovalo k bezpodmínečné věrnosti a poslušnosti, tedy i ke splnění zločinných rozkazů [...], ohrožovala bezpečnost republiky a jejich občanů“, bylo trestné.³⁰

Ministerstvo spravedlnosti ve snaze zachytit mimořádnou soudní činnost MLS k uplatnění pro budoucí trestní zákonodárství požádalo 26. dubna 1947 výnosem č. 28.648/1947-IV/5 přednosty všech MLS a všechny vedoucí veřejné žalobce o podání úhrnných konečných zpráv, které by zachycovaly získané poznatky. Zejména postihl-li VRD svými speciálními skutkovými podstatami a stanovenými trestními sazbami všechna hrubá zavinění nacistů a jejich pomahačů, či byla-li někdy po-
ciťována neúplnost dekretu, jeho vady a nedokonalost. Další důležitou otázkou bylo, jaké zkušenosti se získaly spoluprací se soudci z lidu. Jestli mělo nerespektování předpisu článku VIII. zákona č. 8/1863 ř.z. vliv na trestní řízení a popřípadě jaký. Tyto zprávy měly být zaslány nejpozději do 15. května 1947, aby mohl ministr spravedlnosti kolem 20. května podat zprávu v Národním shromáždění o výsledku retribucí.³¹ Právě tyto údaje poté ministr použil jako podklad pro zprávu přednesenou v plénu Ústředního národního shromáždění 29. května a 10. června 1947 a která poté vyšla tiskem pod názvem *Na soudu národa*.³²

Díky tomuto výnosu a později celkovému shrnutí víme celkovou statistiku všech MLS, ale i jednotlivých MLS. V případě Mladé Boleslavi se tamní veřejný žalobce musel zabývat celkem 1754 případy.³³ Z roku 1945 bylo napadnuto 456 případů a 17 zůstalo nevyřízeno, v roce 1946 napadnuto 1080 případů a z toho nevyřízeno 282, v roce 1947 napadnuto 218 případů. Z počtu 517 případů bylo vyřízeno 512 případů, s návrhem na potrestání celkem 150 případů, s návrhem na potrestání řádnému soudu 10, s prohlášením podle § 90, popř. 112 zákona č. 119/1873 ř. z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního (trestního řádu). S prohlášením podle § 34 c trestního řádu 49³⁴ a nevyřízeno zůstalo pouhých 5 případů.

Dále bylo u MLS Mladé Boleslav vydáno 564 rozsudků a z toho 197 zprošťujících. K trestu smrti odsouzeno 21 osob (jeden nebyl k datu zprávy vykonán), k doživotí 13 osob, 4 odsouzení k trestu odnětí svobody v trvání 25 let, 20 osob na dvacet let, 20 osob na 10–20 let, 57 osob na 5–10 let, do pěti let 222 osob. Trest neuložen u 12 odsouzených. Vedle toho bylo 45 případů zastaveno, vzato zpět, přerušeno dle § 412 TR, zrušeno dle § 224 TZ, neprojednáno 10.³⁵ Některá tato data mohou být porovnána k celkovému počtu případů u všech MLS, z nichž lze odvodit, že se jednalo o velice malý MLS, který odsoudil k trestu smrti necelá tři procenta z celkového počtu odsouzených k tomuto trestu.

30 Autorka bohužel neuvádí spisovou značku této zmateční stížnosti. Jehová, Květa: Deník žalobce ve Státním oblastním archivu Praha ve druhém čtení. In: Poválečná justice a národní podoby antisemitismu: postih provinění vůči Židům před soudy a komisemi ONV v českých zemích v letech 1945–1948 a v některých zemích Evropy. Sborník příspěvků. Praha 2002, s. 114.

31 NA, MSp (Org), kart. 1942, MS č. 28648/1947-IV/5.

32 Tamtéž, MS č. 29.002/1947-IV/5.

33 Uvedené údaje sedí se statistikou ministerstva v roce 1947. NA, MSp, kart. 1942, pres. č. 24-9/47.

34 V dokumentu je uvedeno číslo 51, které je přeškrtnuto tužkou a přepsáno na 49.

35 NA, MSp, kart. 1942, pres 21-res/47.

	Počet obžalob	Trest smrti	Doživotní žalář	Těžký žalář	Zproštění	Neprojudováno
MLS Mladá Boleslav	564	21	13	323	197	10
Celkem 24 MLS	38316	713	741	19888	9132	2435

Dá se předpokládat, že po skončení retribuice došlo na ministerstvu k personálnímu změnám. Od 15. září 1947 retribuice spadala pod šesté oddělení (IV/6), které řídil František Vobrouček, a mělo na úkol likvidaci záležitostí, které náležely původně do příslušnosti MLS a Národního soudu. Po provedení a likvidaci mělo být oddělení zrušeno. Zdeněk Marjanko se stal přednostou IV. odboru pro trestní právo, což se mu posléze stalo osudným.

Již na podzim 1947 se ovšem téma retribuice znovu otevřelo a souběžně s touto otázkou i otázka správného pochopení v období, kdy v jejich čele stáli nekomunističtí ministři. Z. Marjánko byl již 23. února 1948 vyslýchán na oblastní úřadovně Státní bezpečnosti v Praze, jakým způsobem probíhala komunikace mezi MLS, veřejnou obžalobou a ministerstvem. V zásadě konstatoval, že si nepamatuje na žádné intervence proti úřední či soukromé osobě dle § 20 VRD,³⁶ ani na žádný případ vyšetřovaný přímo orgány ministerstva. Navíc tento resort nezasahoval žádným způsobem do retribuice na Slovensku. Jediný zásah do činnosti veřejných žalobců byl dán na základě výnosu po procesech s Ryšánkem a Pospíšilem v zájmu objektivit, aby návrhy na potrestání nebyly dávány jen podle výpovědí bývalých gestapáků.³⁷ Ale dochovaly se i další výpovědi přímých aktérů retribuice, které potvrdily, že ministerstvo do činnosti MLS žádným výrazným způsobem nezasahovalo.

Revize retribuice v roce 1948

Otázka retribuice ovšem nebyla zdaleka ukončena. Zákonem č. 33/1948 Sb. z 25. března 1948 se obnovila účinnost retribučního dekretu a nařízení o lidovém

36 § 20 VRD zní: „Nadržování zločinům, trestným podle tohoto dekretu trestá se podle platných trestních zákonů s těmito změnami: 1. U zločinů proti státu trestá se nadržování stejně jako tyto zločiny; 2. u týchž zločinů je i nadržování ukrýváním osob blízkých (§ 39, č. 4 zák. č. 50/1923 Sb. na ochranu republiky) trestné jako zločin a trestá se těžkým žalářem od jednoho roku do deseti let, ukládá-li však na zločin sám tento dekret trest smrti, těžkým žalářem od pěti do dvaceti let; 3. u ostatních zločinů trestá se nadržování těžkým žalářem a) od deseti do dvaceti let, ukládá-li na zločin sám tento dekret trest smrti, nebo těžkého žaláře v trvání více než dvaceti let, b) od jednoho roku do deseti let, ukládá-li na zločin sám tento dekret trest nižší.“

37 Archiv bezpečnostních složek (ABS), fond V IMV, sign. V-5459MV. Z. Marjánka postihl tragický osud. V průběhu roku 1948 byl několikrát zatčen a následně propuštěn. Osudným se mu stalo vyšetřování tzv. Krčmaňské aféry (pokus o atentát na tři nekomunistické předsedy vlády). Vyšetřovatelé StB se ho snažili donutit k výpovědi proti bývalému ministrovi P. Drtinovi, což opakovaně odmítal. Naposledy byl Marjánko zatčen 19. března 1949 a 11. května 1949 údajně spáchal za nevyjasněných okolností ve vyšetřovací vazbě na oddělení StB ruzyňské věznice sebevraždu. V polistopadovém období byl dne 31. října 1994 účasten soudní rehabilitace pro nezákonné zbavení svobody v době od 19. března 1949 až do svého úmrtí. NA, Praha, fond Státní soud Praha, sign. Or I 1310/49.

soudnictví, změnila a doplnila se některá ustanovení VRD. Po únoru 1948, kdy došlo ke komunistickém převratu v ČSR, tzv. vládní akční program nově ustaveného kabinetu z 10. března 1948 označil provedenou retribuční akci jako nedůslednou a za jeden z kořenů vládní krize. Znovuobnovení účinnosti VRD a revize výsledků činnosti MLS měly být jedním z instrumentů k totálnímu ovládnutí společnosti.³⁸

Ministerstvo poznamenaly v poúnorovém období značné personální změny. Pokud si vezmeme oblast retribuční, nově bylo spravováno oddělení ve III. odboru v čele s přednostou Václavem Černým, který byl zároveň zástupcem přednosty III. odboru Miloslava Vošahlíka. Do tohoto oddělení byl přidělen Josef Urválek, František Vobrouček, Jan Filipovský, František Fíček, Boh. Zelenka, Josef Severin, August Sviták a Alois Faber.

Ministerstvo spravedlnosti, v jehož čele stanul nový ministr Alexej Čepička, již 6. března 1948 požádalo ONV v sídle krajských soudů, resp. ústřední národní výbory (ÚNV), aby v součinnosti s okresním Akčním výborem Národní fronty s největším urychlením, nejpozději však do 15. března 1948 předložily seznamy: 1) soudců činných u krajských soudů, popř. v jeho obvodu, kteří by mohli být jmenováni přednosty (náměstky přednosty) a soudci z povolání u MLS. 2) Soudce, státní zástupce a obhájce v trestních věcech, kteří byli činní t. č. v sídle krajského soudu, resp. v jeho obvodu a mohli být jmenováni veřejnými žalobci u MLS. 3) Osoby, které by mohly být jmenovány soudci z lidu. Do seznamu mohly být zapsány jen osoby naprosto státně spolehlivé a oddané myšlením lidově-demokratické republiky.³⁹

K urychlení věci dodala prezidia krajských soudů předsedům ONV a ÚNV seznamy soudců z lidu a soudců a státních zástupců, kteří byli jmenováni u MLS, jejichž činnost skončila 4. května 1947. Výběr osob se neomezoval původními seznamy a nové seznamy mohly být doplněny novými osobami.⁴⁰

MLS podle zákona č. 33/1948 Sb. byly výlučně příslušné rozhodovat o trestných činech uvedených v retribučním dekretu a to i o trestných činech spáchaných osobami mladistvými. Účelem zákona bylo rychle ukončit případy, které se po dva roky nedaly vyřešit, a sjednat revizi řízení, resp. výměry trestů v „křiklavějších a veřejnost pobuřujících případech“.⁴¹ Tento zákon dále dle § 1 písm. b měnil obsazení senátu, kdy měl rozhodovat tříčlenný senát složený z jednoho soudce profesionála a dvou soudců laiků, pokud ovšem předchází řízení neskončilo rozsudkem (pak soudil ve stejném složení jako dle VRD). Tento zákon nabyl účinnosti 2. dubna 1948. Ještě ovšem před jeho nabytím se měly dle zpráv došlých na ministerstvo vyskytnout pokusy o „zašantročení“ spisového materiálu, který se týkal řízení pro trestné činy podle VRD. Přednostové jednotlivých

38 Jarkovská, Lucie: *Retribuční soudnictví 1948 – národní očista nebo třídní justice?* In: *Okupace, kolaborace, retribuce*. Praha 2010, s. 188.

39 NA, MSp (Org), kart. 1929. MS č. 18821/1948-I/3.

40 Tamtéž.

41 Tamtéž, kart. 1942. MS č. 289412/1948-III/1.

MLS se na základě pokynů ministerstva měli postarat pod osobní odpovědností o bezpečné zajištění těchto spisů.⁴²

Dne 24. dubna 1948 se konala na ministerstvu pracovní porada o způsobu provádění revize retribučního soudnictví. Porady se zúčastnili všichni vedoucí veřejní žalobci u MLS v zemi České a Moravskoslezské, za MLS v Mladé Boleslavi se zúčastnil Jaroslav Cícvárek. Za ministerstvo se zúčastnil mj. Otakar Heráf, Václav Černý a přednosta kabinetu Karel Klos.⁴³

K. Klos ve svém projevu zdůraznil tři podstatné okolnosti, které se zjistily při způsobu provádění revize retribuice. Za prvé se žalované věci u MLS měly dostatečně vytržít, jelikož veřejní žalobci zpracovali a soudům předkládali k posouzení v první řadě případy osob sociálně slabých, což bylo nežádoucí. Přivedla je k tomu v první řadě okolnost, že šlo zpravidla o méně komplikované případy. V takovém případě bylo nutné zjednat nápravu. Dále bylo nutné spolupracovat s akčními výbory a obnovenou retribuici nevyužívat k vyřizování osobních účtů.⁴⁴

Aby byly tyto pokyny dodržovány, veřejný žalobce měl předkládat ministerstvu zprávy o zamýšleném postupu i v těch případech, v nichž byla sice podána obžaloba, v některých bodech ale zvažoval veřejný žalobce o zastavení řízení. Stejně tak by mělo být postupováno i v případech, kdy veřejný žalobce chtěl řízení zastavit jen proti některým obviněným. U hrdelních případů by měl vždy předkládat ministerstvu spisy se zprávou o zamýšleném postupu, okolnosti přitěžující a polehčující (u osob německé národnosti odložit projednání až po sokolském sletu). Pokud by ovšem vyšlo během hlavního přelíčení, že jde o hrdelní případ, bylo nutné telefonicky vyzoomět ministerstvo a vylíčit všechny okolnosti, které by jinak byly podkladem pro písemnou zprávu.⁴⁵

Ministerstvo dodatkem ke svému výnosu z 5. dubna 1948 č. 28941/48-III/1 žádalo o předkládání zpráv o zamýšleném postupu u případů, v nichž dobrozdání příslušného KNV nebo ONV zamýšlelo podat návrh ve prospěch odsouzeného.⁴⁶

V roce 1948 se změnily i měsíční výkazy hlavních přelíčení u MLS. Přehledové tabulky se nepříliš lišily od těch, které byly zasílány na ministerstvo spravedlnosti v letech 1945–1947. V tabulce bylo nutné uvést: spisovou značku, jméno a příjmení obžalovaného, narození, povolání, bydliště a národnost. Nově se tedy již nevypisoval spáchaný trestný čin, trest a stručná charakteristika trestného činu. Jediná změna oproti předchozímu období spočívala v koordinovaném postupu již od počátku revize nikoliv v průběhu.

Ministerstvo zvažovalo ukončit revizi retribuice výnosem ze 7. července 1948 do konce září téhož roku. Nově resort vyžadoval předkládání veškerých zpráv a spisů

42 NA, MSp, Org, kart. 1942. MS č. 18210/1948-IV/1.

43 Tamtéž. MS č. 36900/1948-III/5.

44 Tamtéž.

45 Tamtéž.

46 Tamtéž. MS č. 37832/1948 – III/5.

přímo jemu, nikoliv prostřednictvím zemského státního zastupitelství.⁴⁷ Aby tento termín mohl být splněn, veškerá činnost vyšetřujících soudců měla být urychlena tak, aby neskončené případy byly po vyšetření předloženy veřejným žalobcům nejdéle do konce srpna 1948. Dále bylo vhodné upravit dovolené vyšetřujících soudců a dožádaných soudců, popř. je odsunout na pozdější dobu, či je zrušit.⁴⁸

Revize retribuice oficiálně skončila 31. prosince 1948. Jaké byly další postupy, jestli existovala nějaká podrobnější statistika vyřízených a nevyřízených věcí v oblasti retribuice, na to jen těžko můžeme odpovědět. Strípky informací se nachází až ze zpráv o dva roky později. Tehdy si ministerstvo nechalo vypracovat zprávu o výsledcích budování v oboru soudnictví v letech 1948–1950. Zpráva kritizuje předchozí období do roku 1948, kdy v čele byli nekomunističtí ministři a naopak pochvaluje si obnovené retribuční řízení, které bylo zjednodušeno tím, že soudy rozhodovaly převážně v senátech složených ze dvou soudců z lidu a soudce z povolání. Bohužel příloha, která obsahuje statistické zhodnocení potrestání českých zrádců a kolaborantů, kteří „*v drtinovské justici ušli potrestání a došli spravedlivé odplaty*“ a grafické znázornění již k tomuto dokumentu není přiložena.⁴⁹

Závěr

Ministerstvo spravedlnosti plnilo po válce v soudnictví všeobecně důležitou úlohu. Ať již v bezprostředně poválečném období, kdy se snažilo koordinovat, resp. zprvu alespoň monitorovat situaci na osvobozeném území, a posléze i v retribuci. Právě tady se snažilo získat veškeré povědomí o všech nápadech, zpětvzetích, nařízených hlavních přelíčeních a jejich výsledcích, hrdelních rozsudcích apod. Tento resort obdržel obrovskou materii informací, která dnes čítá na 538 kartonů, uložených ve fondu Ministerstva spravedlnosti (nezpracováno).

Po roce 1948 byla tato koncepce odmítána, jelikož ministerstvo chtělo postihnout případy kvalitativně, nikoliv kvantitativně. Obě období v podstatě odlišuje zejména systematická stránka věci. Zatímco po skončení okupace vládl na území osvobozeného Československa chaos, vznikaly živelné lidové soudy a situace se zklidňovala velice pomalu, poúnorová situace byla zdaleka jiná. V dubnu 1948 je na ministerstvu vyložena jasná představa o tom, jak má revize retribuice vypadat, jsou přesně připraveny tabulky k výkazům o hlavních přelíčeních a podány pokyny o tom, jak se má v jednotlivých případech postupovat.

Ministerstvo dále plnilo v obou obdobích interpretační funkci u vágních ustanovení VRD a zákona č. 33/1948 Sb. Kolize ovšem nastávala v prvním období s ministerstvem vnitra, které některá ustanovení interpretovalo jiným způsobem. Tato problematika ovšem odpadla po změněné politické situaci v roce 1948.

47 Tamtéž. MS č. 63338/1948 – III/5.

48 Tamtéž.

49 NA, MSp (nezpracováno). MS č. 255/50.

Je otázkou, zda se na tomto resortu konalo více koordinačních schůzek, než která se konala 24. dubna 1948. Materiály k tomuto období se ve fondu nenachází. Stejně tak chybí podrobnější statistiky z tohoto období, počet vykázaných věcí, a zda byla retribuice prováděna v podobě třídní justice, jak již z pokynů ministerstva bylo zřejmé. V praxi se ovšem tento prvek neuplatnil. Nejenže se nenachází jediný prokazatelný důkaz ve fondu Ministerstva spravedlnosti (protože některé dokumenty prokazatelně chybí), ale dokazují to i zpráva z Národního shromáždění, ve které se ke konci revize retribuice zmínila jediné Zdeňka Patschová, která na půdě Národního shromáždění prohlásila 22. prosince 1948: „Již před únorem 1948 bylo jasné, že retribuice byla provedena třídně tak, že plně, téměř drakonické tresty byly ukládány drobným provinilcům z tříd sociálně slabých, zatím co mnoho příslušníků majetných vrstev, zejména velké buržoazie, v důsledku sabotážního postupu justiční správy buď vůbec uniklo potrestání, nebo tresty jim vyměřené byly vzhledem k jejich vině až směšně nízké. (...) Za 10 měsíců od února byla podrobena revizi plná polovina celé retribuice, tj. asi 15 000 případů. Revize byla prováděna v nejužší spolupráci s lidovými orgány a orgány bezpečnostními. Postupovalo se spravedlivě a objektivně. Tak je s konečnou platností splněn další z důležitých úkolů, vytyčených Košickým vládním programem. V rámci amnestie, kterou prezident republiky vyhlásil v souladu s přáním lidu generální odpuštění pro trestné činy politické i nepolitické povahy byl prominut celý trest 91 496 osobám, část trestu 1463 osobám a trestní řízení bylo zastaveno u 72 933 osob. Z těchto čísel je patrný obrovský rozsah amnestie, který svědčí o velkomyslnosti našeho lidu, která nemá obdoby.“⁵⁰

Později na parlamentní půdě o otázce retribuice nepadlo již ani slovo. A stejně tak jasně hovoří i data z kartonů MLS a Deníku veřejného žalobce. MLS Mladá Boleslav musel revidovat 313 případů a již první data vypovídají o tom, že se mezi obžalovanými nacházeli spíše dělníci, rolníci, kožešníci, ženy v domácnosti, úředníci apod.

Lze tedy zkonstatovat, že činnost ministerstva se po únoru 1948 z hlediska retribuice spíše nezměnila. Opět vykonávalo koordinační, interpretační funkce, zajišťovalo řádný chod soudnictví a vypracovávalo podklady pro statistiku. Po únoru 1948 se ale tento resort nemusel vypořádávat s problémy z poválečného období (bezvládní, chaos, chybějící právní jistota) a bylo možné retribuici analyzovat a koordinovat již od počátku a nikoliv až v průběhu jako v předešlém období.

50 Viz stenoprotokol z 22. prosince 1948: <http://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/021schuz/s021004.htm> [17. 5. 2016]

Retribution und Wirksamkeit des Justizministeriums in den Jahren 1945–1947

Die Studie beschäftigt sich mit Beziehung des Justizministeriums zur Frage der Retribution in den Jahren 1945–1948 am Beispiel des Sondervolksgerichtes Jungbunzlau. Nazistische Okkupation hat das tschechoslowakische Justizwesen stark beeinflusst, der neue Justizminister JUDr. Jaroslav Stránský musste bei der Vorbereitung der Retribution die wichtigen Fragen lösen. Erstens musste dieses Ressort Situation auf befreitem Gebiet feststellen, v. a. wo und wie die Revolutionsvolkstribunale durchgeführt wurden. Weiter half bei der Retribution durch verschiedenen Erlassen, bei der Erläuterung problematischer und vager Beschlüsse des s. g. Grossen Retributionsdekretes. Das Ministerium musste auch Druck von kommunistischer Partei trotzen. In Mai 1947 wurde die Retributionsfrage scheinbar abgeschlossen, aber nach Februar 1948 wieder, unter der neuen Leitung vom Ministerium geöffnet. Nach Prokop Drtina aus Nationalsozialistischer Partei wurde zum Minister Kommunist Alexej Čepička ernannt. Im Februar 1948 wurde eine Revision von Retribution durchgeführt, die trotz bessere Koordination aus der Seite des Justizministeriums keine versprochene Erfolge für neuen Regime brachte.

The retributive justice and the Ministry of Justice in 1945–1947

The study deals with the relation of the Ministry of Justice to the retributive justice in 1945–1948 based on the example of Extraordinary People's Court in Mladá Boleslav. The new minister of Justice Jaroslav Stránský had to deal with important issues when preparing the retribution, since the Nazi occupation had left its marks on the Czechoslovak justice. First, it was necessary to take control over the situation on the liberated area where the Revolutionary People's Courts took place. The Ministry also helped to put the regular retributive justice into practice by issuing various instructions, explaining the vague paragraphs of the Major Retribution Decree, and by facing the political pressure from the Communist Party. The retributive justice was seemingly finished in May 1947, yet, after events of February 1948, these issues were reopened by the new administration of the Ministry, which was represented by the Communist Alexej Čepička, who replaced the National Socialist Minister Prokop Drtina. A revision of retributive justice took place in 1948; however, in spite of a better coordination by the Ministry of Justice, it did not bring an expected success to the ruling party.